

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iacobi Lobbetii Leodiensis E Societate Iesv. Specvlvm
Ecclesiasticorvm, Ac Religiosorvm.**

Lobbet de Lanthin, Jacques

Leodii, 1640

Capvt XII. De Residentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47105](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47105)

464 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
robur, quo superos euincas, quo ipsi Deo superior
euadas, sit illa gutturalis, trahatur ex intimo corde,
ducatur è profundis, neue in te cadat illud D. Chry-
fostomi in quosdam è Clero sui temporis. *Os qui-
dem resonat, cor autem est inane.* Et hoc Christi ex-
probrantis oraculum. *Hic populus labijs me hono-
rat, cor autem eorum longe est à me.*

In Pf.
140.

Ne, inquam à Deo longè sit, sed quam proximè,
age vocem deprome, & effer è profundo cordis
finu, & ad eum, qui est in excelsis, emitte: & altius
insonabit illa, quo deducta fuerit profundius.

C A P V T XII.

De Residentia.

IN hac quæstione quinque mihi tractanda pro-
posui. Primum, quibus incumbat onus residen-
di, & quantum illud sit: alterum, quæ subditis com-
moda enasci soleant si Prælatus adsit, si oues suas
pascat ipse, regat, moderetur. Tertium, quæ ex ad-
uerso surgant incommoda, quæ morum inclinatio,
quæ populi strages, ac ruina, si Pastor à commisso
grege longius absit. Quartum, quæ in eo vitæ gene-
re bonorum Pastorum exempla suppetant. Quin-
tum denique, qua ratione creditam sibi Dicecesim
bonus Præsul visitare debeat.

§. PRI-

§. PRIMVS.

Quale sit præceptum Residentiæ?

EA quæstio institui solet de Beneficiarijs, qui in duas Classes distinguntur, in vna sunt ij quibus à beneficio nulla reliqua est animarum cura: sed pensum dumtaxat diuini officij: tales sunt Canonici, & qui beneficia obtinent, quæ vulgò simplicia appellamus.

In altera sunt ij quibus imposita animarum cura, qualis Episcopis, ac Pastoribus impendet.

De his, & illis immittitur in scholas, & pulpita quæstio, quo iure ad residendum teneantur; diuino, an humano?

De Canonicis, alijsque eiusdem sacratæ sortis hominibus id statuo; ad residentiam obligari Iure Ecclesiastico, quod anno quolibet abesse vetat ultra tres menses; utque illi legi sua vis existat, suaque nectantur vincula, eum qui in eam peccarit, anno primo priuari vult media parte fructuum, anno secundo toto eorundem prouentu. Ita decreuere Patres in pleno orbis Concilio, sacroque confessu.

*Trid. sess.
24 c. 12.
de Res.*

Quibusdam tamen in locis audio ex quadam superiorum indulgentia concedi absentiam etiam ad sex omnino menses, vno die minus: sitne vero ea iuri, rationi, pietati, fundatorum intentioni consentanea viderint ij quorum interest: ego nolim esse Censor, & Iudex.

Nnn

De

De Pastoribus autem, Episcopis, alijsque quibus addita animarum cura, ratioque Numini reddenda, illud ex Tridentino confici velim; teneri iure diuino residere, & per se suum officium administrare: ita ferunt verba legis.

Cum præcepto diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est; oues suas agnosce-
re, pro his sacrificium offerre, verbiq; Dei prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera omnia pastoralia incumbere, que omnia nequaquam ab ijs impleri, & præstari possunt, qui gregi suo non inuigilant, & assistunt; sed mercenariorum more deseruiunt, &c. Ex sacra illa Tridentini sanctione, Patrumque decreto, colligis primum quod Pastoribus & Episcopis impositum sit præceptum; scilicet eiusmodi, quod non ab humano foro prodeat, sed emanet à diuino, deinde quæ ijs indicantur officia caritatis, pietatis, religionis.

Et vero, vt aliquod huic meæ propositioni à ratione pondus accedat; à varijs nominibus quæ Prælati imponi solent disce quid ijs oneris incumbat: vt de facie noscitur homo, ita & in nomine sese aperit, ac legitur officij ratio.

Dicuntur ij primum *Pastores*: appello illud Christi oraculum, quo Petrum Ecclesiæ præsidem,

&

& vniuerso Pontificem dedit, & hac forma inau-
gurari voluit. *Pasce*, inquit, *oues meas*. Pascere non
tam dignitatis est, quam laboris; præsentis est, non Io. 21. v.
absentis; pastoris, non mercenarij, cuius est potius 17.
mulgere, & tondere, quam pascere: secus omninò
bonus Pastor, cui, vt piè notat D. Bernardus. *Ter-* In decl.
tio dictum pasce, nec mulge, seu tonde vel semel est Mat.
additum.

Dicuntur deinde in sacris paginis, *ministri, dispen-* 1. Cor. 4.
satores, non dominatores in Cleris, sed forma facti v. 1. 1.
gregis. Dicuntur & *operarij* in vinea Domini, vo- Petr. v.
cati non tam vt præsent, quam vt profint, non vt 5.
insolenter quiescant, sed vt impigrè laborent, vt Math. 9.
plantent, vt euellant, vt destruant quod Eugenio v. 98.
Pontifici maximo insinuatam voluit D. Bernardus
mellea, & suauis eloquentia. *Disce*, inquebat olim,
exemplo prophetico præfidere, non tam ad imperitan-
dum, quam ad factitandum, disce sarculo tibi opus
esse non sceptro; quod si sarculo opus, certè, &
præsent manu, quæ terram sibi creditam, id est im-
mortales animos excolat; ex ijsque herbas noxias,
& infœlicia lolia ab innoxijs discernat.

Appellantur etiam *Episcopi*, quod, vt ait Augu-
stinus, *Nomen est operis, non honoris, & vigiles, ac* L. 9. de
superintendentes significat. *Quasi desuper, hoc est,* Ciuit. 6.
ex altiore veluti specula intendant, atque incum-
bant populorum sibi subiectorum utilitati. De his

Chrysoftomus religiosissimus Ecclesiæ Doctor,

Hom. 10. in 1. ad Timoth. Non principatu, inquit, ac dominationis fastu, verum cura regiminis, & charitatis affectu præsideant.

Supra. Cui consonat Augustinus spirans ille doctrinarum bibliotheca, & flos christianæ pietatis, ac eloquentiæ: De Prælati ille ita sentit, ac loquitur. *Intelligat se non esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse; honor enim, & sacra infulæ maiestas debet esse in postremis; salus, & incolumitas gregis, in oculis, & primis curis.* Cuius præcepti conscius,

L. 3. de Confid. & retinens Bernardus, Eugenium cum omni modestia, ac submissione ita monet. *Præsis, ut profis, ut dispenses, non imperes, hoc fac, & dominari non affectes hominum homo, ut non dominetur tui omnis iniustitia.* Præesse autem etsi possit absens Episcopus: at prodesse vix potest, imperare ut queat, at dispensare vix absenti conceditur.

1. ad Timoth. c. 3. v. 2. Denique ne multis morer, in alia, atque alia appellatione, dicuntur Prælati, & Episcopi Doctores, etiam oraculo, voceque Pauli. *Oportet, inquit, Episcopum Doctorem esse; non scripto tantum, sed verbo; quod non emanat nisi ad subiectum, & præsentem populi coronam.*

Quod si ab ijs nominibus, quæ quodammodo propria videri possunt, transeam ad ea, quæ appellatiua sunt, ac metaphorica; auribus, & animo excipiam sublimes illos, & honoris plenos titulos, quibus

bus in fronte maiestatis sede signantur Episcopi,
dum audiunt *lux mundi*, *sal terræ*, *ciuitas supra* Math. c.
5. v. 13.
montem posita, *lucerna super candelabrum* *ut luceat*
omnibus qui in domo sunt.

Quod si sint *lux mundi*, orbis oculus, & micro-
cosmi, id est generis nostri, hominisque, sol longe
potior illo, quem oculis vsurpamus: certè ne-
cessum est, vt re etiam ipsa præsentés assistant, &
suis terris immineant: quis enim nesciat solem il-
lum, & facem vniuersi minimè profuturam, si oc-
ciduo semper orbe latitet, & apud Antipodas no-
stros oriatur, nobis autem ferè perpetuo occidat.
Certè illo occasu, squallor, sitis, strages, ruina se-
quetur omnium omnino in terris spirantium, at-
que viuentium.

Sic in homine, mundo spirabili, ac rationabili;
nisi ei surgat, ac caleat *lux mundi* (hoc est Episco-
pus) necessum est vt breui, spiritu, ac vita vacuus
expiret, atque contabescat. Et hæc à luce, Ecclesiæ
cælo petitur necessitas; alia terræ nostræ à sale.

Dicitur enim & est Episcopus, ac Pastor sal
terræ: quod eam ritè condat, seruetque illibatam à
putredine, quæ autem condire? quæ seruare possit,
nisi intra ipsa terræ viscera, abditosque sinus admit-
tatur? qui denique vt lucerna splendere omnibus,
qui in domo sunt, nisi & ipse in domo sit, imo in
eius medio, centroque, è quo ad omnem circum-
feren-

470 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
ferentiam perennes, salubres, doctos, pios diuiniore
sapientiæ, ac virtutum radios euibret.

§. 2.

*Quæ commoda nascantur, ex Prælatorum
Residentia?*

Magnus ille dux Israël, & parens Moses, po-
puli Principes, & Præsides appellare solebat
spiritus, quod ij sint populo, quod spiritus, & ani-
ma corpori: ita quondam ex voto suo precatur su-
peros. *Num. 27. Prouideat Dominus Deus spirituum omnis car-*
v. 16. nis, hominem, qui sit super multitudinem hanc. Domi-
num vocat *Deum spirituum*, hoc est Prælatorum:
quod ij subiectæ multitudini pro spiritu, pro ani-
ma sint.

Ab anima, ceu parte principe, visitur in fronte,
in genis, in vultu viuidus color, amœna lux in oc-
culis, sensus in corpore, motus in neruis, micatio-
nes in arterijs: vis altrix in iecore, vitalis in corde,
animalis in cerebro: & rerum propè omnium ima-
gines, altissimeque cognitiones ab vno spiritu com-
munes etiam ipsi carni fieri videntur; quem si ex-
cluseris, hæret illico motus, ac sensus expers, iners,
pigrum, rude, & informe cadauer, abiectaque cor-
poris moles, mox in cineres, in vermes abitura;
tantum in massa carnea, in hominis luto potest in-
fusa mens, & intelligentia, tantum ab illa accedit,
vel recedit boni.

Dicam enim vero quod ante dixere Heroes magni, sanctissimi Patres; Pastorem esse suo gregi, quod anima corpori; & ne vna verbis meis sit fides; appellabo D. Hieronymi auctoritatem: agit ille de ijs qui Ecclesiæ, & verbis, & exemplis præfunt. *Si quando, inquit, Doctor quis in Ecclesia concitatus, & vita, qui audientes quasi* Libr. 2. in Ep. ad Gal. *stimulis quibusdam concitet ad virtutes, videmus omnem plebem circa eleemosynas, ieiunia, castitatem, susceptionem pauperum, sepulturas, & cætera similia festinare, feruere, discurrere: Cum autem ille recesserit, paulatim emarcescere, & subtracto cibo tenuari, pallere, languescere, & interitum sequi omnium, quæ prius vigeant.*

Habes à Doctore, ab Episcopo, eleemosynas, ieiunia, castitatem, caritatem, aliaque magnarum virtutum opera, opera, inquam, æternæ vitæ, habes dico illa, & à Doctore ceu anima, & spiritu ducis; & eo ab oculis, à congressu, à sinu tuo longius emoto, eadem in te languescere, collabi, perire sentis, nec adeò mirum, quia tibi decessit Pastor, & Doctor, qui pro altiore datus erat anima; & cum ea quidquid erat vitæ melioris etiam vt decedat est necesse; res exemplis, quam verbis erit illustrior.

Roma vetus quantum hominum oculis altius, extulerat caput, quantum dominij sui fines portenderat: tantum etiam extulerat vanitatis, atque impietatis;

pietatis;

pietatis: ideoque à Ioanne scriba Domini audijs
Apoc. 17. plena nominibus blasphemiae, mater fornicationum,
v. 3. v. 5. & abominationum terra. Quæ nomina non solum

à Christo nato, passoque retinuit: sed & auxit, ab
 inmani crudelitate, & barbara fidelium cæde, vt
 non immeritò eodem Euangelistæ calamo scripta
 sit, *v. 6. ebria de sanguine Sanctorum, & de sanguine*

Martyrum Iesu: His nominibus veluti infami sti-
 gmate notata fuit, vsque dum cælo propitio, alios
 à Romulo, Remoque nacta est progenitores; Ec-
 clesiæ principes, cæli ciues; vniuersi magistros, ac
 Doctores, Petrum, Paulumque: ab ijs habuit vt
 esset ciuitas sanctitatis, quæ prius ab Isaia præfago

c. 24. v. spiritu dicta fuerat Ciuitas Vanitatis: quæ nomi-
10. num discrimina, perennemque in ijs fœlicitatem

Ser. 1. in Romæ suæ gratulatus Sanctus Leo. Quæ, inquit,
Nat. A- eras magistra erroris, facta es discipula veritatis.
post.

Si quæras quo omine, quorum auspicijs ea Me-
 tamorphosis? intelliges à Principibus Apostolo-
 rum, quos suo gremio admisit, & fouit Roma. *Isti*
enim sunt, (vt eiusdem Pontificis verbis utar) *qui*
te ad hanc gloriam prouexerunt, vt gens sancta, po-
ibidem. pulus electus, ciuitas Sacerdotalis, & regia per sa-
cram beati Petri sedem, caput orbis effecta, latius
presideres religione diuina, quam dominatione terre-
na. Quod si Roma, quæ scelerum erat vorago, ser-
 tina vitiorum, idololatriæ sedes, domicilium cru-
 delitatis,

delitatis, ea nomina, malaque ijs implicita depone-
re potuit; vel vno præsente, spectante, iuuante Pe-
tro, quidni & in alias quoque orbis sedes eadem
melioris vitæ præsidia manare posse credamus, si
modo ijs suus assistat Pastor, suus præsit Episcopus.

A Roma secundas facile tulit Constantinopolis
Imperatorum sedes, & Orientis regia, ea primùm
deprauatis moribus effera, deinde à D. Gregorio
Nazianzeno mitescere docta, & sanctissimis Chri-
sti legibus parere. *Erat ea ciuitas, eodem Gregorio
teste, orbis oculus, terra, marique potentissima, orien-
tis, atque occidua ora velut nodus, & vinculum, ad
quam extremi totius terræ fines concurrebant, & à
qua velut à communi fidei emporio incipiebant.* Hæc
vbi in eius laudem extulit S. Præsul, tum quid in ea
à se gestum paucis, & modestè commemorat. *Vide,
inquit, Presbyterorum concilium, canitie, ac pru-
dentia ornatum, Diaconorum modestiam, Lectorum
concinnitatem, plebis discendi studium.*

Quæ omnia virtutum ornamenta vel vni Gre-
gorio ascribi debent; cui præsentia ea addita, absen-
ti certè detrahenda. Sed ab eo Constantinopoli, &
Neocæsaream vela facio; eius clauum diu tenuit
Gregorius alter, cui vis prodigiosa mirabilium
Thaumaturgi nomen fecit.

Imminebat S. Præsuli dies vltimus, & sanctioris
æui meta; quam vbi prælagâ mente, diuinoque
Ooo
oraculo

474 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
oraculo monitus aspexit, urbem sibi creditam, a-
grumque adiacentem circumlustrare, & perscruta-
ri voluit, quod erat postremum pastoralis officij, in
eo ditionis suæ lustro, quæfuit sedulus anima-
rum pastor, num qui adhuc extra Christi ouile: vt
que cognouit ex innumera propè multitudine, se-
ptemdecim dumtaxat recenserit, qui antiquis erro-
ribus adhærescerent: tum ingenti & doloris, & læ-

*D. Greg.
Nys. in
eius vi-
ta.*

titia sensu adiecit hæc verba. *Acerbum etiam hoc sibi
videri, deesse aliquid eorum plenitudini qui seruan-
tur, Verumtamen magna gratiarum actione dignam
rem esse, quot totidem simulacrorum cultores relin-
queret ei, qui successurus esset in Ecclesia, quot ipse
Christianos accepisset. Tantum potuit in vrbe idolis
addicta, erroribus omnibus patenti, & obuia, vel v-
nus oculus Pastoris, adeò verum illud: vt oculus Do-
mini saginat equum, ita pes Domini impinguat agrum.*

§. 3.

*Quæ incommoda oriantur ex Prælatorum
absentia?*

EXperientia rerum magistra, optimaque veri-
tatis interpres, omni propè sæculo exhibuit
grauissima incommoda, morum, ac fidei inclina-
tionem, populorum strages ex vna Pastorum ab-
sentia prouenisse: ab antiquitate exempla repeta-
mus, benè sapit, qui ab illa edoctus sapit.

A populo sibi commisso ad quadraginta tantum dies abfuerat Moses; & hoc quidem non vt proprijs commodis, ac voluptati seruiret, non vt ambitioni, Regumque oculis, & auribus, sed vt Deo suo intenderet, & solus cum solo in monte loqueretur, Israëlisque negotium ageret: ac ne sine custode grex relictus esse videretur, sibi in pastoralis cura supparem Aaronem ei dederat: neque tamen ab hoc benè illi esse licuit: ad idola præceptis abijt populus, vituloque aureo genua submisit, non submissurus si Moyses seuerus morum censor ac magister adfuisset. Quod Israël, hoc ferè posteris sæculis Sauli.

Ab hoc discesserat Propheta Samuel & septem 1. Reg. c. 13. v. 8. dumtaxat diebus abfuerat: potuit ea mora temporis exigua videri, at non exiguum inde secutum est malum: populus enim à Saule, & Saul à Deo suo discessit, atque defecit, ille quidem turpi fuga dilapsus, hic autem infami, impioque sacrilegio ab auctore suo mirum quantum alienus. Ecce quid in imperita multitudine, quid in Regis animo patiatur vel vna Pastoris absentia, quam deinde & amplissimi regni iactura, & miseranda populi calamitas excepit. Sed antiqua, inquires sunt ista, & cum veteri lege iam exoleta: demus ea, quæ noua lex tulit, & quæ recentioris sunt memoriæ: fidem illa maiorem, & auctoritatem inuenient.

A primo Religionis nostræ limine gradum faciam : egressus erat Seruator optimus cum discipulis in montem Oliuarum, & ne quid ab oculo magistri paululum auulsis deesset : eos optimis consilijs munierat : *orate*, inquit, *ne intretis in tentationem*. Ecce malum imminens, ecce & mali remedium : interim *auulsus ipse est ab eis quantum iactus est lapidis*, quid deinde ? vacat orationi, sibi que, ac Patri æterno magister intendit totus : discipuli verò præceptorum immemores, alto sopiuntur somno, audiunt que illud : *non potuistis una hora vigilare mecum* ? potuerunt enim vero, imò & re ipsa vigilarunt, quamdiu in oculis magister fuit, at ubi ab illis seiunctus, obdormierunt, crederes simul & ab oculis, & ab animis suorum discessisse.

Hic te ipsum appello, te volo quisquis es animarum Pastor : mentem aduerte, & qui sis ipse, qui discipuli tui perpende : non es Seruator alter, non es Christus, etsi sis vnctus Domini, non habes sub ferula Petros, Ioannes, Iacobos, alios que Ecclesie primipilos, Apostolos omnes, & cœli lumina : es vilis homuncio, è tenui luto, & argilla male compactus ; es multis bonis, & virtutibus vacuus : & discipulos habes infinitis nominibus Apostolis inferiores, & tamen ab eis non inuitus auelleris, sed sponte etiam abis, ac propè fugis, non exiguo loci interuallo dissitus, sed quando que totis prouincijs

ac

ac regnis, & interfuso aquarum elemento: & illos in tuto esse credis, nec à lethali somno interim sopiendos? ab illis abesse soles, non vna hora, non vno die, non fortassis vna, alterave Luna, quod nimium foret; sed annis integris, & discipulis benè credis esse cautum?

A grege tibi concredito te reuocat, non studium orationis, non cœli nutus, non negotia æternitatis, non vite, mortisque impendentis necessitas: sed voluptas tua, ac pruriens libido: fortè vt in aula degas, malus honoris auceps, ac gloriæ venator, fortè vt exteras regiones, regnaque lustres curiosus peregrinus, & nouorum indagator. De te & eiusdem farine Pastoribus questus olim Zacharias; mœstum, & formidandum illud inscripsit.

O Pastor, & idolum. Hebraicè *hoi*, id est, *væ*, c. ii. v. quod tibi Deo Iudice, vindice cœlo, interprete Propheta intentatur; *væ*, inquam tibi, qui non es Pastor, sed idolum inane, & larua pastoralis: etsi enim sacratiore manu aureum gestes pedum, auream coronam & mitram in caput efferas, ac byssinum poderem corpori adaptes, aliaque seu corporis, seu dignitatis insignia circumferas: ab illis tamen non es Pastor, sed idolum Pastoris: quia non is es animo, qui corpore, nihil enim in mente habes sapientiæ, nihil curæ, nihil industriæ Pastoralis. Te ipsum certe, tuique similes, qui à suo grege lon-

478 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
gius recedunt, & in alienas ab officio suo curas
auolant, composuit sapiens cum auicula leuiore,
quæ nidulo suo euolat.

PROV. 27.
v. 8.

Sicut auis, inquit, *transmigrans de nido suo*, sic
vir, id est Prælati interprete Lyrano, *qui dereli-*
quit locum suum. Suam dico diocësim, in eadem
ille incurrit incommoda, in quæ auicula è nidulo
transmigrans. Quamdiu hæc eo sese continuit, la-
tuitque, tuta fuit ab aucupe, & à laqueis secura,
at ubi sese libero dedit aëri, ubi in saltus, & nemora
excessit, ubi tremulo arbusculæ ramo insedit: tum
& in laqueos pedem immisit incauta, & in latentes
aucupis insidias incurrit. Neque sibi tantum malum
hoc creauit, sed & nidulo suo, pullisque perniciem
attulit: ille enim dissipatus est, & hi in prædam ve-
nere: vel enim adhuc in ouis erant, iisque seu na-
tuo carcere claudebantur, vel exclusi, & emissi
quidem, sed adhuc implumes: si in ouis, cum absens
mater non incumberet, ea non foueret, atque ani-
maret, frigido aëre perflata euanuere priusquam in
foetus coalescere possent: quod si disruptis ouis ef-
fractoque ergastulo liberi quidem pulli, sed implu-
mes, & rudes, necessum est ut aut fame conta-
bescant, aut serpentinis morsibus exponantur.

Si à simili mihi ducendum est argumentum,
idem planè & Episcopis, & subditis vsu venit. Vbi
illi à sua Diocësi, ceu nidulo amoris, ac paternæ
caritatis

caritatis abeunt: primum in plurimos Dæmonum laqueos sese inducunt: tum oues suas, ceu spiritales pullos adhuc à pietate, à religione, à virtute informes destituunt; aut si quid ab eis iam hauserint roboris, si quid animi, at hic diu sustineri non potest; quia deest Pastor, qui opportuna suis temporibus alimenta sufficiat, qui Dei verbo, ceu cœlesticibo famem pellat, qui morbos animæ, id est vitia, curet, & euacuet, qui enatas difficultates, ac lites componat, qui scrupulos eruat, qui insurgentia pericula à suorum ceruicibus auertat, atque amoueat. Quæ omnia vbi defecerint, necessum est, vt totum gregem occupet, ac perdat ingens & immanis calamitas.

Quæ cum ita se habeant, videant Præsules & secum ipsi discutiant qui hætenus fuerint, & qui ex officij sui ratione esse debeant; credantque sibi scriptum illud præceptum, quod olim Deus Aaroni, ac Pontificibus antiquæ legis imposuit: *Excubate in custodia sanctuarij, & in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israël.* *Excubate,* inquit, Pastor enim est gregis oculus, vt scitè dixerit D. Athanasius in Epistola ad Episcopum Cretensem. *Perinde esse videtur gregem abesse à Pastore,* *vt cæcum duce carere.* Vt enim hic incerto, dubioque gradu nutat, & in foueam, obiectumque præcipitium cadit: ita animas sine Præsule cæco impete,

*Num. 18.
v. 5.*

Ep. 1.

te,

480 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
te, cæcoque pede in ruinam suam, & chaos æter-
num procurrare est necesse.

§. 4.

*Examinatur ea excusatio, Pastores, & Episcopos
per Vicarios regere, & gregem
suum pascere.*

Hanc plerique Episcoporum absentia suæ ra-
tionem reddunt, hoc pallio se tegunt, hac
veritatem larua celant, & sibi, alijsque illudunt im-
probè, dum inquirunt, ad manum esse Vicarios, qui
ouium, & gregis curam gerant, qui eas pascant im-
pensius: benè habet, opto, imò & illud tibi conce-
do non deesse Vicarios, qui id muneris sedulo exe-
quantur, an ideo te isto liberum onere credis? an
commissis animabus benè cautum?

Vicario malè creditur: quod vni tibi concredi-
tum esse cælum voluit: etsi veniat ille in partem
oneris, at eo tamen vacuus non ibis.

Vicarius plerumque mercenarius est: tu solus
Pastor: ille sui, tu gregis curam agis: *Vicarius, in-
quit Hugo Cardinalis, pecuniam extorquet à popu-
lo sibi commisso, de salute animarum parum curat.*

Vicario ad alia, quæ tui officij, quæ infulæ, &
pedi Pastoralis non sunt, rite vti potes: si mouen-
dæ lites, si difficultates enodandæ, si Mars in cam-
pum euocandus, si explicandæ acies, si rei dome-
sticæ,

sticæ, & œconomix habenda ratio, si alia quæpiam eiusmodi obeunda munia, ad ea uti potes, imò & debes Vicario, hoc enim tui ordinis dignitas patitur; hoc ratio mandat, hoc iubet cœlum: verum ut Vicarium euoces ad ea tractanda, quæ tui sunt instituti, ad pascendas animas, hoc nec admittit Pastoralis ordo, nec ratio sinit; nec Deus vnquam ferret inultus: quî enim ferat alijs relinqui, quod tibi in manus dedit? mercenario tradi, quod Pastori datum esse voluit? Certè officij tui munia per Vicarium obire non debes nisi etiam per Vicarium saluari velis: at enim vero non saluaberis.

Deinde ut pronuntiemus, quod ex æquo, bonoq̃ue asseri potest: à Vicario solo etiam quam optimo vix vnquam gregi erit benè. Ut è multis vnum producam, tibi ostentat antiquitas Aaronem Pontificem non hominum suffragijs, sed cœli calculo, & mirabili prodigio adlectum ut esset aliquando Mosi Vicarius: quis enim illo melior, quis dignior suffici potuit? & tamen absente Mose elanguit ille, à seipso desciuit, & qui murus esse debuit pro domo Dei, qui furenti populo occurrere, ab insolenti idololatria reuocare, aurumq̃ue spargere in vindices auras: collegit ipse, & male li- Exod. 32. v. 2.
quatum æris pondus in vitulum erigi atq̃ue adorari est passus: diceres Vicario nomini nescio quid adhærescere vitij, quid abiectæ demissionis, ac imbecilli-

Ppp

becilli-

482 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
becillitatis, ne sese, suosque, cum res patitur, erigat.

Sed hæc inquires Aaronis culpa fuit, hæc infirmæ
mentis inclinatio; non abnuo, sed eam etiam in
alijs Vicarijs merito reformido; quem enim aut
Aaroni parem, aut superiorem dabis? Ego certè
non hominem tantum, sed etsi voles Angelum
proferam, Dei sui Vicarium, qui cum tamen Israël
non fuit quam optimè.

Cum ab Israël non locorum spatijs (quibus
abesse non potest Deus, cum sit in immensum vn-
dequaque diffusus) sed cura quadam singulari lon-
gius abire velle videretur, è cœlestibus genijs vnum
Exod. 33. v. 3. aliquem sibi supposuit: ait enim. *Mittam præcur-
sorem tui Angelum ut eijciam Chananeum, & A-
morrhæum, & Hetheum, & Phereseum, & Heueum,
& Iebuseum, & intres in terram fluentem lacte, &
melle. Non enim ascendam tecum quia populus duræ
cervicis es.*

Videri poterat ea cœli indulgentia, is superum
fauor, quod pro duce esset Angelus aliquis, & cœ-
lestis aulae Princeps: verum *audiens populus sermo-
nem hunc pessimum, luxit, & nullus ex more induit
est cultu suo.*

Nitebat Israël amœna, & festiua veste, eximio-
que ad speciem corporis cultu fulgebat, coronas,
torques, armillas induerat, vt isto habitu diuinam
legem, ac mandata exciperet eo auidius quo orna-
tius:

tius: at ubi Deum ipsum, quem haecenus ducem, & quodammodo antambulonem habuerat, recedere, & Angelo vices suas concedere audivit: luxit enim verò, & ingenti dolore percussus, in suspiria, gemitus, lamenta, lacrymas excessit, & omnem illum corporis ornatum, mundumque cum sacco, cinere, ac cilicio commutavit.

Tantum in eorum animis motum facere potuit supremi Pastoris, id est Dei, absentia; quam ne Angelus quidem superioris militiae dux, caeli civis, & accola compensare visus: quid futurum fuisse crederes, quas cogitationes, quos fluctus animorum, quos lacrymarum torrentes, quos aestus querelarum, si non Angelus, sed ex eodem luto homunculus aliquis substitutus fuisset? nimirum id senserat Israël, licet duræ cervicis; quantum sibi à Pastore accessisset praesidij, quantum à Vicario decederet: & verò idem sentiet quisquis Israëlem etiam post seros annos, & saecula populus sequetur.

Ea Pastoris absentis incommoda bellè sapiens expressit in typo illius mulieris, à cuius domo vir abierat, occurrit illa adolescenti *ornatu meretricio* Prov. 7. v. 11.
præparata ad capiendas animas, garrula, & vaga, apprehensumque deosculatur iuvenem & procaci vultu blanditur dicens. Veni, inebriemur & oberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies, v. 13.
non enim est vir in domo sua, abiit via longissima.

¶. 11. *Quamdiu vir domi fuit, intra eius penetralia, abditosque recessus sese mulier continuit, retinens pudoris, nec oculos, nec manum, nec pedem impudicis amoribus explicuit. At vbi vir abiit via, vt ait, longissima, tum quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidiari cœpit. Ecce liberum, vagum, pollutum pedem, vel ab vna tantum viri absentia. Vbi vero pes impurus post illicitos amores excessit, in eadem elapsa est manus, & nimium mali sui tenax apprehensum tenuit iuuenem, & procaci ore, vultuque blandita, osculum infixit, ecce oculos in amore duces, à quibus ruit in vetitos amplexus, & prohibita venere sese scedè polluit, domumque scedauit: causa tot flagitiorum vna viri absentia, quæ & pudorem exclusit, & impudicis ganeonibus etiam intima adyta referauit.*

Est Pastor, & Episcopus sponsus Ecclesiæ, eius fidei ac tutelæ commissa sponsa; si ab hac vir, & sponsus abit via longissima; in eadem incurret pericula, datam Deo, superisque fidem facillè faller; alienis sese substernet amoribus, & mundi, carnifque nimium blandientes fucos hauriet, & malè ebria peribit; omnium propè vitiorum facta domicilium, quæ prius virtutum sedes erat, atque diuersorium. Quæ singula quanti apud Deum, seuerum

seuerum Iudicem sint ponderis, quanti momenti, apud bonam mentem, & conscientiam velim attendat, quisquis annuente cœlo in Præsidem Ecclesiæ est adlectus.

§. 5.

Similitudines, & exempla, quibus altè Præsulum animis ea obligatio residendi imprimatur.

R Ex Iosias Israël's amor, ac delicia, à Scriptura componitur cum melle, & musica. *In omni ore, inquit, quasi mel indulcabitur eius memoria, & ut musica in conuiuio vini.* Eccel. 49. v. 2. In melle, & musica Regis optimi, sanctissimiq̃ue Præsulis officium audies: mel enim suauis, & grato sapore præsentis recreat, palatumq̃ue imbuit; musica verò etiam remotiores ferit, ac blando seu vocum concentu, seu instrumentorum modulamine delectat. Et hæc boni Pastoris, ac Episcopi sunt munia: eos qui sibi in aula adsunt, recreare, fouere, animare residendo; & eos, qui longius in sua prouincia degunt visitando, ad studia religionis, ac pietatis incendere, atq̃ue promouere.

Ad eadem Præsulis officia traduci potest, quod is modo cum Seraphinis, modo cum igne, modo cum anima comparetur.

Isaias in excelsu altissimæ mentis spectauit Seraphinos stantes, ac deinde volantes: sunt illi, Lyrano interprete, animarum Pastores, ac Præsules, qui

486 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
stant dum resident, & suam stationem inuicti He-
roes, sacriq̄ue duces retinent: volant autem, dum
varia ditionis suæ loca celeri pede, alatoq̄ue spiritu,
Deo pleni decurrunt, ac visitant.

p. 103.
v. 4. Sunt etiam veluti flamma ignis, de quibus olim
David Prophetico spiritu cecinit, *qui facis Ange-
los tuos* (Præsules intellige) *spiritus, & ministros
tuos ignem urentem*: Ignem quidem, quia vt hic
adhærescit materiæ, quam corripit, eamq̄ue lambit
tenacius, etsi natiuo impete sursum tendat, vt in
centrum suum, locumq̄ue optatæ quietis: sic pius
Præsul, etsi animo altiore in cœlum, vt in patriam
erigatur; pascitur tamen, & insistit curæ animarum
vt pabulo suo, nec illud deserit nisi diuino igne
succenderit, & in cœlestes flammâs transformarit.

Dicitur & Præsul anima sui gregis, eaq̄ue spiri-
talis, opportuna profectò similitudine, vt enim illa
tota est in toto, & tota in qualibet parte sui corpo-
ris, in quod veluti in domicilium à natura immissa
est: sic Præsul, & totus quodammodo in tota dice-
cesi sua, & totus in qualibet eius parte esse debet, si
minus corpore, at saltem spiritu, affectu, curaq̄ue
pastorali.

Quod si fortè has similitudines longius petitas
esse contenderis, vnâ produco, quæ tibi facilior
accidet, quod eam cum matris, ac nutricis lacte hau-
seris. Vbi de Præsule mentio incidit, quis in suos
esse

esse debeat, Scriptura mutuato colore bellè depingit, & cum modo cum matre lactante puellulum, modo cum nutrice committit. Ita enim quondam Moysi Deus. *Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet* Num. II. v. 12. *nutrix infantulum.* Quis non amet, ac suspiciat suaues illas diuinæ prouidentiaæ leges: erant illi duræ ceruicis, indomiti capitis, Moysi rebelles, ipsi- que cælo contumaces, & tamen vt ij essent, voluit nihilominus à Moysè portari, ea diligentia, ea con- niuentia, eo amoris pondere, quo infantulus mol- liculus, flexilis, amabilis, à nutrice solet circum- ferri: ratio legitur in ipso Moysis nomine, qui & Pa- stor erat, & dux Israël, adeo-que quasi indulgens mater, & blanda nutrix: quia vt illa filiolum, hæc nutritium suum lactat, fouet, gremio-que comple- ctitur: sic Israëlè Moses, sic populum amori, in- dustria-que suæ concreditum lactare, fouere, & sinu complecti debet quisquis est Pastor, & Episcopus: hæc autem paternæ caritatis, maternæ-que indul- gentiaæ munia præstare non potest, nisi adsit, ac resideat; secus si fecerit, non cum legitima matre, sed potius cum meretrice, & adultera comparabi- tur. Et certè Præsules à grege suo diutius absentes, meretricibus similes esse ait Damascus Papa, *quæ sta-* Ep. 4. *tim, inquit, vt pariunt infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, vt suam citius explere libidinem valeant.* Sic plerique Episcoporum (quæ sæculi huius

488 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
huius ingens est macula, & grande malum) adul-
teris non absimiles, vbi pingues Episcopatus adie-
rint, & eorum animas, ceu spiritales proles susce-
perint: eas mercenarijs alendas tradunt, & à se ab-
dicant; & hoc quandoque & sæpius, vt vacuam à
curis vitam agant, vt liberius indulgeant genio, &
libidines suas expleant.

Non sic bonus animarum Pastor, non sic Serua-
Luc. 15. tor optimus Iesus: reliquit ille nonaginta nouem
oues in deserto; quæsiuit illam quæ perierat, &
inuentam in humeros suos extulit: hoc enim exi-
gebat effusa ipsius caritas, de qua longè ante Isaias
Isa. 40. hoc ediderat vaticinium: *sicut Pastor gregem suum*
v. 11. *pasceat, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu*
suo leuabit, fœtas ipse portabit.

A Christo Pastorum principe eosdem animos
hausere etiam cæteri, quos inter Ambrosius, Augu-
stinus duo sui æui lumina, alijque sexcenti, quos vt
in præsentia breuitatis causa omittam, at præterire
non possum vnum aliquem, quem nostra vidit, &
amauit ætas: is erit Robertus Cardinalis Bellarmi-
nus, quem Capua Præsulem habuit, Roma Purpu-
ratum Patrem suspexit, & orbis propè vniuersus
Doctorem, & veluti controuersiarum arbitrum, ac
Iudicem audijt: hic à Clemente Octauo Pontifice
maximo, contra suum votum Purpura donatus, &
Capuæ Archiepiscopus nominatus, cum ibidem
ali-

aliquamdiu resedisset pastoralibus officijs intentus, à Pontifice Romam reuocatus, iussusque venire in partem laboris ac negotiorum quibus oneratur sancta sedes, paruit ille quidem (vt erat ad nutum obediens) sed Archiepiscopatu sese abdicauit, nec vnquam adduci potuit (vel Pontificis gratia, ac dispensatione, vel amicorum consilijs) vt infulam, pedumque retineret sibi: alijs infulæ onera committeret. De eo ita Siluester Petra sancta nostræ Societatis, vir variæ eruditionis. Lib. 4. c. 8.

Postquam decreuit Pontifex, vt inter aulæ ornamenta in vrbe maneret Bellarminus veluti columna, cui onera sanctæ sedis inniterentur; vltro ei gratiam residendi obtulit, præsertim cum ad initia principatus instarent negotia grauissima. Sed cum abnueret ipse; ne vel mininum declinaret sanctiones, & decreta sacrorum Canonum, in quibus præcipitur Episcopis, ne greges proprios deserant, deliberauit potius Ecclesiæ nuntium remittere: & tum non defuere, qui conarentur ipsum ab eo consilio retrahere, dum proponerent instar exempli, Episcopos non ita paucos primæ authoritatis, qui non resederant ad occasiones eiusmodi; & dum adderent, inter abdicationem illam, & nouitatem successoris, amitti posse opportunitatem rei benè gerendæ; & posse contra vnum ipsum, quidquid prouidentia absentia, & moles, & multitudo ne-

Qqq gotio-

490 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
gotiorum adimeret, supplere opinione, atque vfu
rerum, ac per ministros expertos rectè omnia
procurare. Nihilominus constans in proposito
mens eius fuit; tum quia sequi maluit securiores sa-
crorum Canonum interpretationes, tum quia trien-
nio didicerat, quantum boni ouibus adferat præsen-
tia Pastoris. Itaque Pontifice consentiente, vt abdi-
caret se Archiepiscopatu, scripsit Clero, & Senatui
vrbis Capuæ, ferè in hunc modum: Meministis,
reor me istic pro concione vltima dixisse, futurum
vt non remigrarem amplius; tametsi cuperem, &
sperarem reditum ad vos. Sed & addidisse, inte-
grum sub nouo Pontifice mihi non futurum, vt
Roma discederem. Mensis est ex quo Pontificem
rogavi, iuberet negotia quædam grauia vltra au-
tumnus non trahi, cum eo tempore reuersionem
meditarem ad Ecclesiam: sed fuit ea res occasio, vt
Pontifex indicauerit, velle se, vt deinceps Romæ
agerem. Tum subdidi ego, à me imperium non de-
tractari; sed religioni tamen duci, si Archiepisco-
patum retinerem. Proinde, aut me Capuam remit-
teret, aut Ecclesiæ meæ Pastorem inueniret. Hoc
secundum approbavit Pontifex; ac iussit vt successo-
rem idoneum perquirerem. Pro me illud affirmaue-
rim non sine sensu doloris mei, nos inuicem separa-
ri; siquidem Ecclesiæ isti accommodaueram ego
amores meos. Optabam insuper iam, vt nunquam
alias,

ONOG

PPQ

alias, denuò istic ingemere laboribus, & obfignare hoc symbolo dies postremos vitæ meæ. Fateor etiam, istic plus me quietis habuisse, & vixisse contentum magis, quam Romæ viuam, vbi nec ad diem vnum mihi à laboribus assiduis feriari animo licet. Sed diuinę voluntati par est acquiescere; subitque animum (quod & dixi pridem abiturus) fructum tenuem, quem Capuæ tres annos percepi, fortassis mutationis huius causam esse. Quid si enim Episcopus supremus Christus Dominus experiri velit, an Episcopus alius iunior, atque validior, messem allaturus sit cumulatiorem? polliceor futurum, vt non abrumpere charitatem erga vos videar, & erga ciuitatem istam, cuius regimen intra spatium bimestre deseram; at potius immolans Deo sacrificia votorum meorum, seruabo semper vestri memorem animum. Item, qua priuatim, qua publice, prodero vnicuique; & poterit vestra ciuitas opinari, habere se Archiepiscopos duos, Romæ alterum, & alterum Capuæ. Atque vt hic scribendi finem faciam; fausta deprecor vniuersis, optoque grâtiâ Deo referri, quoniam ita disposuit, & flagitari pro nouo Antistite fauentem auram *Sancti Spiritus*.

Hactenus ad Capuanos Bellarminus, cuius exemplum, ac sententiam si sequerentur ætatis nostræ Præsules, non ea plerisque in locis esset morum inclinatio.

492 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
clinatio, non susque deque verterentur omnia, vt
verti ferè absente Pastore necessum est.

§. 6.

*Qua Præsuli incumbat obligatio suos
visitandi?*

Est & aliud onus, quod Præsulis vertici vna
cum infula imponitur: suas ille oues oppor-
tuno tempore visitet, adeat, soletur: ad hoc enim
ipsa Scripturæ fides, & authoritas euocat, inuitat ra-
tio, & maiorum exempla prouocant plena religio-
nis, ac pietatis.

In altioris sapientiæ adyta admissus olim Salo-
mon, hoc ex illo sacratiore lycæo edidit pronun-
ciatum. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuos-
que greges considera.* Textus Hebræus exponit lu-
culentius. *Agnoscendo, agnoscas facies pecoris tui,
& pone cor tuum ad greges,* quibus verbis duo insi-
nuat boni Pastoris officia.

Primum, vt agnoscat greges sibi commissos, &
in eos oculum, aciemque mentis explicet, faciem-
que discernat: sunt enim Pastores, qui non vul-
tum sui pecoris intuentur: sed potius terga respe-
ctant: ij scilicet, qui de grege suo abstractiuam
tantum (vt cum Philosophis loquar) notitiam ha-
bent, quia eam non usurparunt ipsi oculorum sen-
su, sed aurium: & aliorum relatione hauserunt:
sunt

sunt alij, qui intuitiuam (vt cum venia eo verbo
vtar) acceperunt cognitionem: quam ipsi fidelibus
oculis admiserunt, & in animæ conclaue ad intel-
ligentiæ tribunal detulere: & hi primum boni Pa-
storis officium ea ex parte implere: à quo defle-
ctunt ad alterum: dum ponunt cor ad greges suos,
eòque totum amoris pondus inclinant, vt non so-
lum mens, & intelligentia subditorum commodis
vacet, sed & amor quantus est, impendatur.

Huic, & illi stimulum adhibet Sapiens dum
subijcit: *Non enim habebis iugiter potestatem: sed* v. 24.
corona tribuetur in generationem & generationem.
Hebraicè legitur *chosan*, id est fortitudo, potentia,
thesaurus, opes, quod eximie fortitudinis, diuinio-
risque potentiæ sit immortales animas ceu thesau-
rum, opesque cœlestes, non terris, sed cœlo reseruasse.

Vt porrò reseruet fidelis Pastor, ei sub oculos
ponitur extrema vitæ meta, & mors capiti semper
imminens, vel ipsa naturæ lege, fatalique necessi-
tate, vel iusta irati Numinis ira, in pœnam desidia,
ac torporis, quo sopitur, atque indormiscit: sed
quia ea pœnâ non facillè se trahi sinunt arduæ men-
tes, addit & alias blandientis cœli, & beatæ æter-
nitatis illecebras. *Corona tribuetur in generationē &
generationem.* Hac se duci, & allici patiatur magnus
Præsul, nisi cum rubore, luctuque æuiterno audire
velit illius supremi Pastoris voces. *Vbi est grex, qui* Ierem.
datus 13. v. 20.

494 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
datus est tibi; pecus inclytum tuum? Hæc vbi in vl-
tima vitæ scena animo excipies, quid respondebis,
quid dices cum visitauerit te? Deus tuus, qui alios
visitare neglexisti, ad quod tamen te tui cogebat
officij ratio, & maiorum exempla veluti manu du-
cebant: è multis vnum, alterumve produco: Et
quidem primo Præsulum, ac Pastorum principem
Christum, qui teste *Petro Pastor, & Episcopus a-*
nimarum, visitauit nos oriens ex alto.

v. c. 2. v.
25. Luc.
E. v.

Latuerat ille multis ante sæculis, imò & aterni-
tate totâ in sinu Patris, & è cælo veluti specula bea-
titudinis, mortales oras despexerat: vbi decreta in cœ-
lesti foro dies illuxit, vbi tantum additum ætatis,
quantum amabilis Dei prouidentia recensuerat, in
campum excessit, & obire cœpit *castella in circuitu*
docens, & quærens quem seruaret, quem Erebo eri-
peret, & redderet beatitati.

Mar. 6.
v. 6.

De pio illo circumeundi labore aurea fandi co-
pia ita loquitur S. Chrysostomus.

Ser. 170.

Ille, inquit, cuius maiestatem vox fidelium quo-
tidiana testatur, tuis propter te circuit, apparet, vi-
detur, & tenetur in locis quo se mouet inuolubilis ple-
nitude? quo accedit vel inde recedit, quo plena sunt
omnia? & tamen vadit, redit, ascendit, descendit,
habitus suscipit, formas variat, commutat officia.
Et nunc igneus tibi respondet in rubo, nunc elucescit
cœlesti flammeus in columna. Nunc te ut aquila pro-
tegit

regit pennis sapientia, & cœlestem prouocat ad volatum. Nunc sicut gallina educit, vocat, recipit, protegit, portat, fouet, ambit, amplectitur, & sui volatus oblita, tuo versatur in puluere, ut te familiaribus alat, erudiat, instruat nutrimentis. Nunc ut Pastor bonus altissimis errantem solus requirit in montibus, solus inuenit, solus suis humeris imponit; & cœlestes euehit, ac perducit ad caulas. Sic ut te mutet in melius, ipse sua toties mutat, & commutat officia. Et quia diu circumierat ut diriperet, & deuoraret inimicus, nunc necessario circuit ut te vindicet, & eripiat Christus. Has boni Pastoris formas, hæc munia aureo stylo notauit Chrysostronus: atque utinam notent, animoque profundius infigant, qui à Christo dicuntur, & sunt Pastores.

Eacertè memori mente admiserat Paulus cuius ex ad Barnabam voces, sacraque monita. *Reuertentes* Act. 13. v. 36. *visitemus fratres, in quibus prædicauimus Verbum Domini, quomodo se habeant.*

Non ita pridem ijs adfuerat Paulus, eorumque animis, ceu parato, mollique solo diuini verbi semina iecerat: reuisit subinde, lustratque qui germinet, & succrescat, qui in flores sese explicet, fructusque bonorum operum Euangelij sementis: reuisit, inquam, ut ipse alio loco testatur, in virtute signorum, & prodigiorum, *in virtute Spiritus Sancti,* Rom. 15. v. 19. & ita quidem ut ab Hierusalem per circuitum *os-*
que

496 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
que ad Illyricum repleuerit Euangelium Christi:
adeò longè, latèque patebat effusa Pauli caritas, vt
non solum Romanorum prouincias, sed & Phœ-
niciam, & Syriam, & Ciliciam, & Cappadociam:
imò & Saracenos, Persas, Armenos, reliquosque bar-
baros adierit, ac uisitarit. Crederes orbem vniuer-
sum theatrum esse, in quo pius Pauli labor ludat, &
industria: ita nimirum, vt ore Diui Chrysologi lo-
quar. *Diuina illa anima, vniuersum terra orbem cir-
cumplexa erat, & in seipso circumferebat omnes, om-
nes amabat, sic vt si genuisset, quin potius maiorem
præ se ferebat charitatem quam quiuis pater.*

*Proem.
in Ep. ad
Rom.*

Inter ea quæ bono Parenti ingenuit natura, est
perennis suorum cura, & studiosus labor, qui elu-
cet vel maximè in lustranda sæpius, & circumlu-
stranda domo vniuersa, num fortè tecta rimas pa-
riantur, & imbrem admittant, num sua stent mo-
lè, tignisque tabulata: num area diues, & messe
opulenta; num facta tecta supellex, num debitus
famulorum ordo, & cuique suus labor, sua statio,
sua merces, num sani, valentesque liberi, num à
corporis, animique cultu præstantes. Num lanifi-
cio, aliisque domesticis, ac muliebribus curis vxor
intenta. Hæc vbi vel oculo, vel mente peruidit
pater-familias; tum sibi omnes officij sui, mune-
risque numeros videtur expleuisse.

Quisquis in Præsulem est adlectus, is est Pater,
cui

cui pro domo, sacra Diuorum, Dei que templa, pro liberis immortales animæ, pro vxore, & sponsa cessit Ecclesia, pro area Diocæsis, in qua triticum ac paleæ (id est boni malis admixti) hos visitet bonus Pater, videat que ne quid desit in domo Dei, cuius decorem impensius amare debet.

Est certè, quod in plerisque Præsulibus lugeat, damnet que atas nostra, ijs ædes amplissima, palatia ad insignem magnificentiam ædificata, at que extructa, in quibus peristromata, & aulæa, quæ ingenti sumptu parietes inumbrant; aurum, argentum, ebur, tectorum incrustationes, pensilia, & in morem cæli picturata laquearia, pauimenta pretioso lapide cæsim deriuato, in varia picturæ genera discriminata, alia que eius generis, quæ mollitiem olent, & fastum plusquam aulicum: verum vt domi ita se habeant omnia: in templis tamen, & aris, quibus & ipsi præsunt, sordida omnia, situ, & pædore obsita, horrida que: si oculis esset tantum habenda fides, diceres non fana esse sed profana loca, non aras, sed haras.

Optarem profectò isti rerum sacrarum incuriæ, ne dicam contemptui, & impietati, eam cælo iudice decerni pœnam, quæ olim Hebræis illata.

Redierant illi ab exilio, & captiuitate Babylonica in patrios penates; singulari Dei vindicis beneficio at que indulgentia in libertatem asciti. Verum

498 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
vt is fuisset superum fauor: prima tamen eis cura
fuit de proprijs domibus ædificandis: de templo
supremi Numinis, impiorum manibus destructo,
iterum insigni pietate restaurando, necogitatum
quidem. Hinc illæ cœlo minæ, & Aggæo Pro-
pheta diuine voluntatis interprete, inflicta pœna.

Aggæi c. 1. v. 9. 10. *Dicit Dominus exercituum, quia domus mea deserta
est, & vos festinastis unusquisque in domum suam.
Propter hoc super vos prohibiti sunt cœli, ne darent
rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum.
Arescunt cœli, & æris in morem durefcunt, steri-
lescit terra, & germen negat, quia rorem beneficen-
tiæ, sacræ ædi debitum negarunt nimium steriles,
& infœcundæ mentes. Quod si, vt argutè conficit
D. Chrysostomus, illius templi neglectus tantam
excitauit iram Numinis, multo magis huius templi
neglectus ad iracundiam prouocabit Dominum. Si-
quidem hoc templum tanto est illo honoratius, quanto
plura habet sanctimonie symbola. Ea in præsentia
reticeo, quia cuique nota, & obuia: vnum tantum
profero, quod Episcopo suam Dicecesim, templa-
que visitanti velim esse commendatum, quod in
Nepotiano Sacerdote D. Hieronymus olim com-
mendauit. Erat, inquit, in nobili illius præconio:
sollicitus si niteret altare, si parietes absque fuligine,
si pauimenta tersa, si ianitor creber in porta, si vela
semper in ostijs, si sacrariũ mundum, si vasa luculen-
ta,*

ta, & in omnes ceremonias pia sollicitudine disposita.

Duo maximè in sanctissimo illo viro prædicat, munditiem, & decorem, siue honestissimam rerum omnium faciem, & speciosum apparatus, quæ Dei domum deceret. Et ea cuique Episcoporum optarim esse in primis curis, dicerent illi, & ex vero quidem, quod olim Cantor Regius. *Dilexi decorem domus Dei*, in Hebræo pro *decorem*, est *habitaculum*; vt intelligamus in decore habitare Numen, venustatis patrem, & omni hominum magnificentia dignissimum. Quare Dauid in eodem cantico nominat templum *locum habitationis gloriæ Dei*. Vbi nimirum se mirabilius ostendat, siue in nube, aureaque luce, quod in Mosis olim tabernaculo, siue in reddendis oraculis, quod in propitiatorio, siue denique quod in templis christianis sub augusto velo Sacramenti, & humanitatis conopæo Rex gloriæ versetur. Quod postremum cum ita esse fides doceat, certè non decet Dei gloriam situ, & sordibus inobscurari, nec ferendus est Liturgorum ille stupor, nec dissimulanda impietas eorum, qui triclinium malunt quam templum esse ornatius, & ex ara, propè dicam haram faciunt, è templo sordidato culinam, è sacrificio profanum gurgustium, qui decorem domus Dei non tam diligunt, quam indignissimè aspernantur. Qua de re grauitè in hunc modum queritur Saluianus. *Eccle-*

Rrr 2

fiè.

L. 3. de
Guber.

fiat, vel potius templa, atque altaria Dei, minoris reuerentiæ quiddam habent, quam cuiuslibet minimi, ac municipalis Iudicis domus. Sed hætenus satis datum est querelis, transeo ad templa viua, ad spirituales liberos, ad immortales animas, quarum curam gerere debet, qui suos ex officio visitat Præsul. Sunt illæ, vt ante paucis insinuauimus, thesaurus ingens, sunt cœleste quoddam depositum: quod si tua incuria cœlo pereat; næ tu immanis culpæ reus teneris. Hanc istius depositi fidem, pretiumque dum æqualance pensat Bernardus, ita secum ipse loquitur.

Ser. 3. de
trip. adu.

Quid ego infœlix, quo me vertam, si tantum thesaurum, si pretiosum depositum istud, quod sibi Christus sanguine suo pretiosius iudicauit, contigerit neglexisse?

Vbi à seipse hæc quæsiuit Bernardus tum præclara similitudine rem totam confirmat, & exaggerat. Si stillantem, inquit, in Cruce Domini, sanguinem collegissem, essetque repositus penes me in vase vitreo, quod & portari sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? & certè id seruandum accepi, pro quo mercator non inspiens, ipsa utique sapientia, sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum illum in vasis fictilibus, & quibus multo plura, quam vitreis imminere pericula videantur.

Hæc calamo virgine, lacteaque eloquentia fudit Bernardus, vt sibi, tibi que stimulum adderet, tum ad

ad curam animæ tuæ, quam circumgestas in corpore luteo, vaseque fictili, tum ad piam eorum sollicitudinem, qui tibi annuente cælo sunt concrediti, ne quis illorum à te male custoditus intereat.

D. Ioannes, qui è pectore Domini sui, velut amoris, ac caritatis officina, singularem quendam salutis humanæ zelum hauserat: exemplo, verboque docuit, quantum esset vel vnus animulæ depositum.

Epheso excedens, villas, & oppida circumcurfabat, cum ecce ei occurrit Adolefcens ingenio celeri, & peracuto, specie etiam liberali, & amœna: Euseb. l. 3. Eccl. Hist. c. 17. solet enim plerumque animus venturus in corpus, dignum prius metari hospitium. Certè ex huius specie in ipsam mentem, quæ illius hospes est, euasit Apostolus, dignamque censuit quæ fideli colono traderetur excolenda. Is porro fuit illius loci, vt vocabat Angelus, id est Episcopus, in cuius manibus, cum iuuenem, velut ingens, & pretiosum quoddam depositum commisit, hac ferè verborum formula. *Hunc Adolescentem omni studio, cura, & cogitatione coram Ecclesia, & Christo teste, tibi, tuæque fidei commendo.*

Suscepit ille tum pro ea, qua in Magistrum erat reuerentia, tum etiam prona, ac præcipiti in subditos caritate, qua illum in familia sua aluit, eiusque curam egit planè singularem, ne quid corpori, ne

502 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
quid animo deesse videretur : fluxere in eo pietatis
officio complures anni, quibus adolescentiæ me-
mor, iuueni fræna contrahere, habenas adducere,
ne fortè, quod illi ætati facilè est, positos sibi limites
excederet. Verum vt temporis lapsu deteruntur, &
lentescunt omnia : ita, & huius Præsulis pius labor,
curaque eo annorum curriculo deferbuit. Hinc
adolescenti laxiores dare habenas, & plus æquo in-
dulgere. Ab illa magistri conniuentia in aliam pa-
læstram abiit malus discipulus, ea iuuenum fuit
solutioris æui, quibus alea, chartæque lusoriæ sæ-
pius in manibus, quam in oculis pius liber, sacrique
globuli. Ita sibi malè lusit, Magistroque illusit ado-
lescens, eoque scelerum venit, vt non tantum in
malis malus esse, sed & pessimus videri posset : imo
prædonum dux, ac coryphæus. Quis credat eo labi
posse iuuenem, cui Ioannes in spiritu parens, & præ-
dagogus esset Episcopus, lapsus est tamen, & præ-
dolor ! longius à se, Deoque elapsus. Vita in præ-
cipiti ; salus in desperatione videri poterat, nisi diui-
na manus affuisset ; reuocauit illa à morte, quæ ad
vitam prius inuitarat. Peracto veluti cursu, labo-
rumque meta, ad suos quasi carceres, grataque li-
mina redijt Apostolus, quæsiuitque à suo Præsule,
qui haberet suus ille adolescens, & in Christo filius ?
*Age, inquit, Episcope, depositum nobis redde, quod
ego & Christus, Ecclesia teste, quam gubernas, com-
missimus.*

misimus. Hic primum ora rubor inuasit, frontem-
que texit, dein in singultus, ac gemitus explicuit sese,
denique in pauculas voces effudit, sed amoris, sed
doloris plenas. Ex ostendere qualia in adolescente
fuisent pietatis, ac religionis tyrocinia, qualis ali-
quot annorum cursus; quam pius, foelix, ac for-
tunatus; qualis denique a malis consortijs exitus,
quam impius, infœlix, infortunatus. Hic hærere
vir sanctus attonito similis, dein subirato vultu, vo-
ceque ita paucis: *siccine, inquit, seruasti depositum;
sic fratris tui animam?* cætera dixere lacrymæ, pro-
fundique gemitus: à quibus (nec enim longior a-
manti mora) sese in viam expedit, equum con-
scendit annosus senex, & in densa nemora, me-
tuendosque saltus euasit, prædonem suum secutus
bonus animarum prædo. Vbi in iuuenis conspe-
ctum venit, agnouit ille Parentis ora, vultusque
probè notos, ac summè venerabiles; agnouit, in-
quam, & celeri fuga sese illius oculis eripuit, nimi-
rum dolor, pudorque pedibus alas addiderat. Sed
leuiores pio seni illius animulæ cura quam vt sibi
Deoque restitueret concitato equo fugientem inse-
qui, & obijcere amandum illud: *Quo abis, infœ-
lix adolescens? iuuenis senem, filius parentem, ar-
matus inermem fugis. Ego tui causa in ferrum ibo,
& in vulnera pronus ruam: pro quo magister
meus, amor meus, ac deliciae in crucem, ac mortem*
venit.

304 SPECVLVM ECCLESIASTICORVM,
venit. Sui oblitum, nimiumque fugacem stiteret illa
voces, amorque imo pectore renascens: qui etiam
ad sanctissimi Præfulis, parentisque optimi
pedes supplicem, ac lacrymabundum abiecit: sed
admissi sceleris conscientia, fusus toties innoxius
cruor, & truculentæ cædes, dextram tot criminum
testem, ac ream abdiderant. Pudorem, qui animo
adolescentis infederat, notauit indulgens Pater,
dextramque prensauit: imò & osculo dignatus est,
adpromisitque fore ut pœnitenti remitteret Deus,
quidquid ab illa manu contractum erat iniquitatis.
Ita bonus Pastor errabundam ouem quæsiuit, in
ouile reduxit: imo deinceps probè pœnitentem, &
instructam Dominico gregi, & Ecclesiæ præfecit.
Habet in eo quisquis est Præful, quod discat, amet,
imitetur: Primum, quod, & quantum sit anima-
rum depositum vel hinc agnoscat: quod scilicet
Deo homini, sanguine, vitaque stetit. Ex illo aman-
tes, ac paternos animos induat, & cum sese offert
ocasio exhibeat; maximè vbi filios spiritales ceci-
disse, imò & à scelere mortuos esse didicerit. Ne in
eum cadat illud D. Bernardi. *Cadit Asinus, & inue-
nit qui se subleuat: cadit anima, & non est qui ma-
num apponat.* Desunt nimirum viscera misericor-
diæ, deest paternus affectus, quem ut in Patre cor-
poris ergo suspicit Chrysostomus; ita & in Epif-
copo, animi causa requirit. *Imitandi, inquit, sunt*
Par-

Parentes, qui filijs suis grauiter aegrotantibus licet desperatis assident lacrymantes, lamentantes, exosculantes, omnia quae possunt admouentes, ad extremum usque halitum. Vbi haec parentum in filios officia exposuit: tum ita stylo aureo pungit, & vrget. Hoc tu quoque facito pro fratribus, & quidem potiori iure; nam illi non possunt lacrymis, & lamentis neque morbum depellere, neque mortem imminentem abigere. Tu verò frequenter poteris animam deploratam assiduitate, instantiaque per lamenta, reuocare, ac suscitare. Dedisti consilium, nec persuasisti, illacryma, punge frequenter, ac suspira paululum, ut tua sollicitudo incutiat illi verecundiam: itaque conuertat ad salutem.

CAPVT XIII.

De alijs boni Praesulis, & Pastoris officijs.

FVit olim Hebraeos inter, & Aegyptios magna studiorum, & animorum dissensio: ex eo etiam orta, quod hi Pastores in odio, illi in amoribus haberent.

Rationem ex antiquitate si petas, haec esse potuit; quod Aegyptij oues & pecora pro Dijs colerent, adeoque nefas ducerent, ea mactare, atque edere.

Contra verò Hebraei, nec ea pro Dijs habere, nec

Sff ijs